

Kam, kada ir kaip reikia atbūti karūmenė (vaiskas).

— P. Nėrio išleidimas. —

≈ Prekė 15 kap. ≈

Tilžė 1904.

Kam, kada ir kaip reikia
atbūti
karūmenė (vaiskas).

— P. Nėrio išleidimas. —

— Prekė 15 kap. —

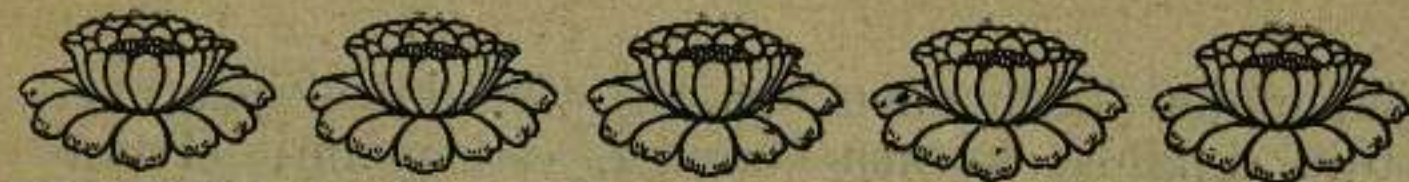
Tilžė 1904.

Perspauzdinimas užgintas. — Nachdruck verboten.

Pasvallo
Marius Katiliškis
lešoji biblioteka
06 / 550 (6)

Kam, kada ir kaip reikia atbūti karūmenė (vaiskas).

Kam reikia eiti į karūmenę (vaiską).

Kiekvienas vyriškis, sukakęs 21 metus, pridera tarnauti karūmenėj, kolai nesulauks 43 metų, jei tik viresnybė nepaliuosuos jo nuo tos pareigos. (Karūmenės pareigų įstatimai, 1894 m. išleisti, ir paskui pridurti įsakimai valik naujastojų amžiaus, 1893 m. apskelbti).

Tiečiaus matome, jog viresnybė, kasmet renkdama naujastojus karūmenėn, ne visus juos paima ir jog paliuosuoja daug sveikų ir tvirtų bernaičių ir palieka namie. Beto regime, kad paduoti karūmenėn netarnauja tenai 22 metų, bet keletui metų praslinkus grįžta namon. Taigi tulas gali tarti, ne kiekvienam reikia tarnauti karūmenėj ir tą tarnystę nesitraukiant taip ilgai, kaip pirmiaus pasakyta.

Visa karūmenė (vaiskas) paskirstyta į tris dalis: veikiamoji, šaliginė ir visūmeninė.

Veikiamoji karūmenė susideda iš tų kareivių, kurie paduoti tarnauja, nešioja ginklą ir vilki tam tikrais rūbais. Vyresnybė paleidžia namon keletą metų tarnavusius ir paskiria juos į šaliginius, tai yra laiko juos šale ir pašaukia atgal į tarnystę tik prireikus

Veikiamojon karūmenėn turi eiti visi, kurie per naujastojų rinkimą, kasmet daromą, esti paimti. Paimtiems reikia tarnauti veikiamojų ir šaliginėjų karūmenėjų išviso 18 metų, iš kurių 5 metai pritenka veikiamajai. Jei kas dėl kokių-nors priežasčių tarnauja veikiamojų karūmenėjų mažiau kaip 5 metus, tad esti šaliginėjų ilgiaus, kadangi abi šios tarnystės negali būti trumpesnės per 18 metų. Tam laikui praslinkus, t. y. sukakęs 38 metus kareivis esti paskirtas į *visūmeninę karūmenę*.

Į visūmeninę karūmenę įrašyti visi vyriškiai, kurie gali nešioti ginklą, nors ir nebūtų tarnavę veikiamojų karūmenėjų. Visūmeninė karūmenė šaukiama tik karei (vainei) pakilus ir didžiam pavojui esant. Bet ištikusi karė gali trukti ir be jos, jei veikiamosios ir šaliginės karūmenės apščiai yra. Prie visūmeninės karūmenės priguli visi, kurie da neturi 43 metų.

Visūmeninės karūmenės yra dvi eilės. *Viena eilė* paskirta saugojimui viešpatystės tvarkos ir papildimui veikiamosios karūmenės, pristigus šaliginių kareivių. *Kita eilė* paskirta vien saugojimui viešpatystės tvarkos ir neina į karę. Kas įrašytas į pirmąją, o kas į antrąją visūmeninės karūmenės eilę, išvisime toliaus. Dabar tik reikia išidėmėti visi tie skirtumai, kadangi jie žinotini yra.

Jei koks naujastojis rinkimo laiku palieka nepaimtas karūmenėn, tada paprastai sakoma, jog toks ir toks tapo paliuosuotas nuo karūmenės (vaisko). Bet iš to, kas aukščiau buvo pasakyta, galima saprotauti, kad ne taip esama. Toks ir toks buvo paliuosuotas ne išviso nuo karūmenės, o tik nuo veikiamosios ir šaliginės karūmenės, bet užtai iškart tapo paskirtas į visūmeninę. Žinoma, kurčių, nebilių, aklių, raišų, stabu ištiktų, ir taip toliaus, viresnybė nutaria už netikusį ir į visūmeninę karūmenę. Kita atvertus visūmeninė šaukiama tik labai prireikus, taigi ir ne bet-kokiai ka-

rei pasikėlus (kaip antai per turkų, o paskiaus ir per kinų karę ji visai nebuvo pašaukta). Dėlto galima sakyti, kad paskirtasai į visūmeninę gangreit yra paliuosuotas nuo kareivystės (vaisko). Išėjus visatinės kareivystės įstatymams, visūmeninė da nė karto nebuvo pašaukta į ginklą.

Traukimas kortelių (numerų) ir rinkimas.

Kam reikia eiti į veikiamąją karūmenę, parodo kortelės numeras, kurį naujastojas tik vieną kartą traukia per savo amžių. Kas ištraukia taip didelį numerą, kad, liki jį daktarai apžiūrės, bus jau gana priimta rekrūtų, tas yra priskaitomas tiesiai į visūmeninę karūmenę (Karūmenės pareigų įstatymai, 10 §). Jei renkamoji komisija netyčia įdeda skrinelėn daugiau kortelių, kaip pašaukta naujastojų, tad kam-nors ištraukus didelį numerą ji neturi valios paliepti jam antrą kartą traukti. (Sėnato paaškinimas, 7 balandžio d. 1884 m. N 675). Jei kas, apsirikus, būtų prileistas traukti kortelę, da nesukakęs reikalingų metų, tai ištraukta kortelė neturi nė kokios vertės, o traukėjas, sulaukęs pilnų metų, priguli da kartą traukti kortelę. (Sėn. paašk. 10 gruod. d. 1887 m. N 8721. Sulygink žemiaus 11 §).

Visi vyriškiai, prieš 1 spalio dieną sukakę 21 metus, priguli tais metais traukti korteles. (Naujas 1893 m. įsakymas). Pavyzdžiui, 1893 metais traukė korteles tie, kurie prieš 1-ąją 1893 metų spalio mėnesio dieną buvo sukakę 21 metus. O tas, kuriam 21 metai buvo suėję pačią 1-ąją spalio mėnesio dieną arba paskui, tai traukė tik 1894 metais. Vieną kartą jau traukęs kortelę, bet prieš laiką, turi traukti antrą kartą, tai yra savo laiką, kadangi pirmiaus ištrauktasai numeras palieka be vertės. (Vidaus dalykų ministerijos paaškinimas. Viresnybės įsakymų surinkimas, VII tomas, 177 puslapis, sulyg. aukščiau 10 §). Jei kas būtų paimtas karūme-

nėn, da nesukakęs 21 metų prieš 1 sp., tai priguli būti paleistas ir išbrauktas iš naujastojų surašo, nors klaida būtų atrasta jau ištraukus korteles. (Sėn. paaišk. 3 geguž. diena 1888 metais N 3883 ir naujasai 1893 metų įsakymas). Kas patampa Rusijos valstiečiu (valdiniu) jau pasibaigus naujastojų rinkimams tais metais, kada būtų prigulėjęs traukti kortelę, jei būtų buvęs Rusijos valstiečiu, tas yra visiškai laisvas nuo karūmenės. (Sėnato paaiškinimas, 5 kovo d. 1879 m. N 2136).

Traukimas numerų ir rinkimas į veikiamąją karūmenę esti kasmet tarp 15 spalio ir 15 lapkričio d. (Naujasai 1893 metų įsakymas). Paimtųjų į karūmenę tarnystės pradžia skaitoma nuo 1-osios kitų metų sausio dienos.

Kas netinka karūmenėn.

Tie naujastojai, kurie nesveiki ir ligoti, laisvi nuo karūmenės, bet kurie patį save yra susižeidę ir įsivare ligą, tiems visūmet reikia atitarnauti karūmeninę. (Karūmenės pareigų įstatymai, 42 §). Aukštumas turi būti ne mažesnis per 2 aršinu ir 2 su puse verškų. (Karūmenės pareigų įstatymai, 43 §). Krutinės drutumas turi būti pusė aukštumo ir da ketvirtis verško. Tiečiaus, jei kas sveikas ir gerai sudėtas tai stoka krutinės drutumo vienos, dviejų net ir trijų aštunt dalių verško, butent aukštumui esant didesniui per 2 aršinu ir 5 verškus, nieko nereikia. O jei kam krutinės drutumui nepritenka daugiau kaip trijų aštunt dalių verško, tai, nors jis turėtų geriausią sveikatą ir būtų geriausiai sudėtas, laisvas yra nuo veikiamosios karūmenės tarnystės. (Sėn. paaišk., 17 lapkr. d. 1887 m. N 7798.)

Daugalis ligų ir kūno ydų teip-pat paliošuoja nuo karūmenės, o dažnai ir nuo visūmeninės. Čia ne ašios ligos bus paminėtos, kadangi skaitytojai nesuprastų daugalio vardu, pertai ir paminėjimas pasiliktų

be naudos, nes be daktaro kai-kurios sunku pažinti. Čia kurios-ne-kurios tebus paminėtos, daugiau žinomos ir lengvesnės pažinti be daktaro pagalbos. Štai jų surašas:

- 1) Vandeninė liga (išputimas, putmenos);
- 2) įsisenėjęs reumatizmas su ivairiomis kietmėmis, ir teip toliaus;
- 3) dedirvėnės, niežai (suskia) ir sueižėjimas odos arba kailio;
- 4) visokie šašai, piktašašiai, kurie neduoda laisvai valdyti kokio-nors kūno sąnario, dėvėti kepurės, vilkėti drabužio, avėti batų;
- 5) įsisenėjęs sifilis (prancai), skarbutas;
- 6) atsivėrusios žaizdos (ronos), kurios neleidžia laisvai pasijudinti, kepurės dėvėti, drabužio vilkėti, batų avėti;
- 7) stabas (paraližas) — jei atimta kokio-nors sąnario dalis;
- 8) švento Vito liga kuri trauko, tampo žmogaus sąnarius;
- 9) viso kūno arba jo dalių drebėjimas: galvos, rankų, kojų;
- 10) iš proto (galvos) išėjimas;
- 11) kartais kaltūnas;
- 12) blakstienų trumpumas, jei jos neuždaro akių lailelės;
- 13) išvirtusios blakstienos, į vidų augančios, dėlko atsiranda akių uždegimas;
- 14) suaugusios blakstienos, nors ne visai, bet jei tik neduoda gerai matyti;
- 15) aklumas viena ar abiem akim;
- 16) užrukimas ausų skylių;
- 17) jei kas kurčius, arba labai neprigirdi;
- 18) jei nosies nėra, arba jei šnervės (nosies skilės) užkiurusios;
- 19) lūpu ir burnų priaugimas prie dantų smagenų, pritrauktas liežuvis, liežuvio trumpumas, pra-

kiurės gomuris ir tt.; jei kuri iš tų ligų apsunkina kramtymą, rijimą ir kalbą;

20) mikčiojimas, neaiški, sunkiai suprantama kalba;

21) nebyliai ir kurčiai;

22) kartais skeltalūpiai;

23) jei nėra dešimties dantų abiejuose žanduose arba viename aštuonių dantų (neskaitant galinių krūminių);

24) pritrauktas kaklas;

25) išaugimas gurklio;

26) menčių arba šonkaulių iškrypimas, jei apsunkina dusavimą, judėjimą arba nešiojimą ginklo;

27) kilė;

28) atsiradimas akmens puslėj;

29) jei nėra gėdingojo sąnario;

30) jei nėra rankos, kojos;

31) kojų išklypimas į vidų, užpakalį arba į abu šonus;

32) jei nėra nykščio ant katros rankos arba smagurio piršto ant dešinėsės;

33) jei nėra dviejų arba daugiau pirštų ant katros rankos;

34) jei nėra nykščio arba dviejų pirštų ant kojos (beto reikia, kad visų piršto sąnarių nebūtų);

35) jei nors-vienas pirštas pritrauktas;

36) jei nykštis suaugęs su smaguriu pirštu abiejų rankų ir vidurinis su smaguriu dešinėsės rankos;

37) jei ant rankos arba ant kojos daugiau kaip 5 pirštai;

38) jei ant kojų žemiau kinkų (ant blauzdų) arba ant šlaunių yra išputusios garunkšnės.

Tiečiaus geriausiai atvirai pasisakyti daktarui, kuris apžiuri, visą teisybę, kas kuo serga, neslepiant jam savo ligos.

Sergas *sifilu* (prancais) priguli ne vien pasisakyti savo ligą daktarui, kuris apžiuri, bet ir pristatyti

rašta iš daktaro, policijos, valsčiaus, arba rašta, ant kurio būtų parašas trijų to paties sodžiaus liūdininkų, patvirtintas to valsčiaus staršinos (vaito). Gavus iš naujastojų tokią raštą, renkamoji komisija siunčia tą naujastoją ligonbutin, idant tę nutartų, ar ištiesų jis serga ta liga. Be tokio rašto, komisija paima naujastojį į karūmenę. (40 § Karūmenės pareigų įstatymų VIII priedas, 19 punktas; Sėn. paaišk. 1878 m. 31 sausio d. N 1055; Vidaus Dalykų ministro cirkularas 12 rugpjūčio d. 1878 m. N 33).

Atidėjimas dėl nesubrendimo ir ligos.

Jei kuris naujastojas pasitaikina da ne visai subrendęs karūmennės tarnystei arba sergas tokia liga, dėl kurios nepaliuosuojama, teip-pat sirgęs ir da nepagijęs, to vyresnybė neima tuoj į karūmenę, bet atideda jo stojimą ir daktarų apžiūrėjimą ant metų. O jeigu ir metams praslinkus atidėtasai dėl tų pačių priežasčių esti netikęs, tada renkamoji komisija atideda jo stojimą da ant vienu metų. Nepasitaisius sveikatai, toks naujastojas iškarto įrašomas į visūmeninę karūmenę, jei tinka nešiojimui ginklo, arba esti visai paleistas nuo karūmenės tarnystės (Karūm. pareigų įstatymai 44 §). Taigi, iš to matyt, kad toks atidėjimas naujastojui turi būti duotas butinai du kartu, stačiai skiriant jį į visūmeninę karūmenę arba visai paliuosuojant: negali būti duotas tik vieną kartą arba net tris. (Sėn. paaišk. 20 kovo d. 1886 m. N 2187; 25 rugs. d. 1886 m. N 5917; 17 rugsėjo d. 1887 m. N 6031; 17 geguž. d. N 1879, 4109). Kas tinka į karūmenę, bet jam trūksta aukštumo, tam teippat atidedamas stojimas. (Vid. dal. ministro cirkularas, 14 kovo d. 1875 m. N 24). Jei kam stinga masto (mieron) krutinėj, tam stojimas teip-pat atidedamas. (Sėn. paaišk. 4 biržel. d. 1887 m. N 4249).

Jei naujastojas turi daugiau per 21 metus, tai

komisija gali atidėti ir jam apžiūrėjimą daktarų dėl tulų priežasčių. (Sėn. paaišk. 19 sausio d. 1884 m. N 550; 15 kovo d. 1885 m. N 2358).

Jei kas naujastojų suraše praleistas ir pertai viduriu metų stojo komisijoje daktarų apžiūrėjimui ir gavo atidėjimą, tai antrą kartą daktarų apžiūrėjimui turi pasirodyti kitais metais. (Sėn. paaišk. 17 vasario d. ir 10 spalio d. 1883 N 6127).

Tie, kurie netraukę kortelių, turi eiti karūmenėn, kaip antai, kurie nuorakiai patį save susižeidė ir kurie nubauti turi karūmenėj tarnauti, jei ne visai da subrendę, taip pat gauna atidėjimą, bet vistiek turi eiti karūmenėn, ir nepagerėjus sveikatai. (Vid. dal. ministro paaiškin.; valdžios įsakymų surinkimas, IV t. 305 pusl.).

Kuris ištraukęs kortelę priguli tuoj buti įrašytas į pirmąją visūmeninės karūmenės eilę, tas reikiant taip pat gauna atidėjimą ir tik jam pasibaigus esti paskiriamas į visūmeninę karūmenę. (Vid. dal. ministro cirkularas, 12 rugpjūčio d. 1888 m. N 18).

Lengvenybės dėl šeimos (namiegy) reikalų.

Kiekvienai šeimai reikia turėti darbininkas žmogus, kuris rūpintųsi seneliais, vaikais ir moterimis. Tam tikslui įstatymai suteikia lengvynes kai kuriems namų ūkariams nors jie ir tiktų į karūmenę. Kas turi tokią lengvynę, to valdžia neima į karūmenę, bet išsykio paskiria į visūmeninę.

Lengvynė esti trejopa: pirmosios, antrosios ir trečiosios eilės — didžiulė, vidutinė ir mažė. Jų skirtumas yra toks. Kokioj nors vietoj pristigus jaunių be lengvynių, viresnybė šaukia papildimui veikiančios karūmenės tuos, kurie turi, trečiosios eilės lengvynę, tai yra mažę, o jau neužtekus tų,

yra imami su antrosios eilės lengvynė, tai yra vidutinė. Pirmosios eilės lengvynė didžiausia, kadangi turi ją paprastai nepasiekiami. Dėlto didelis daiktas yra pasirūpinti ji išgauti tam, kuriam ji pridera.

Pirmosios eilės lengvynė pridera:

a) Vienuntėliui sunui darbininkui, tėvui nebegalint dirbti arba jam mirus ir pasilikus vienai motinai. (Karūm. pareigų įstat. 45 §). Jei tėvas negali dirbti darbą arba jei motina našlė ir turi du sūnus darbininkus, bet iš jų dviejų vyresniajam stojimas renkamosios komisijos būva atidėtas ant dvejų metų, o tuotarpu jaunesnysis pakliuvo karūmenėn, tada viresnysis, nors tiems dviem metams praslinkus būtų nutartas per tikusį, gauna pirmosios eilės lengvynę. Taip pat esti rūpinantis broliais, seserimis, bočiu (diedeliu) arba bobute ir mitinant juos. Apie tai bus pasakyta žemiau. (Vidaus dal. ministro paaišk., viresnybės įsakymų Surinkimas, III t. 128 pusl.);

b) Vienuntėliui darbininkui broliui turint vieną arba keletą našlaičių brolių arba seserų. (Karūm. pareigų įstat. § 45). Jei tokioj šeimoj būtų vienas brolis darbininkas, tai jam pridera pirmosios eilės lengvynė, nors jo seseris turėtų daugiau kaip po 18 metų, bet tik nebutų ištekėjusios. (Karūm. pareigų įstat. § 45, 1-oji pasarga; Sėn. paaišk. 17 lapkr. d. 1880 m. N 8872 ir 12 sausio d. 1881 m. N 191).

Naujastojui, kuris rūpinasi savo seseria našle su mažais vaikais arba bevaikė, savo tetos dukteria, broliene, nepriguli nėkokia lengvynė.

Naujastojui mitinant brolius arba seseris, jo tėvo arba motinos prigulėtus (benkartus), pridera pirmosios eilės lengvynė, tik turi jis prirodyti, kad ištikrųjų mitina juos; tais atvejais renkamoji komisija turi valią tyrinėti, ar tai yra teisybė. (Sėn. paaišk. 11 vasario d. 1888 m. N 1315).

Jei vaikai našlaičiai, negali dirbti darbą, turi du brolių darbininkų, katrą vienas to paties tėvo, bet kitos motinos, o kitas tos pačios motinos, bet kito tėvo, tai lengvenybė pridera tam, katras ištiesų mitina šeimyną. Abejojant, katras judviejų yra našlaičių globėjas, renkamoji komisija turi valią pareikalausti iš to, katras nori gauti lengvenybę, tam tikro prirodymo ir ištirti jo tikrumą. (Sėnato prisakymas 1883 metais). Tiečiaus jei tie našlaičiai turi tikrą brolių, tai yra to paties tėvo ir tos pačios motinos, tada jam pridera lengvenybė. (Sėnat. paaišk. 17 gegužės d. 1889 m. N 4106).

Naujastojui, vėnuntėliui šeimoj darbininkui, rūpinantis savo seseria tos pačios motinos, bet kito tėvo, jei tėvai yra mirę ir sesuo neištekėjus, pridera pirmosios eilės lengvenybė, nors patėvis ir būtų palikęs jai sūnų kitos motinos. (Sėnato paaiškinimas 15 spalio diena 1887 m. N 6886).

c) Vienuntėliui darbininkui anūkui, turint bočių (diedelį) arba bobutę, kurie neturi darbininkų sūnų (Kar. pareigų įstat. 45 §). Naujastojui priguli lengvenybė vis tiek, ar bočius ir bobutę yra tėvo ar motinos eilės (Sėnato paaišk. 16 vasario d. 1881 m. N 1339), tik reikia, kad būtų tikri bočiai. (Sėn. paaišk. 9 vasario d. 1889 m. N. 1291). Anūkui, turint bočių (diedelį), tėvą savo motinos, pridera lengvenybė, nors būtų da brolis iš to paties tėvo, bet iš kitos motinos, jeigu tik tėvas jau miręs. (Sėn. paaišk. 23 sausio d. 1886 m. N. 614). Aniūkui prie bobutės, nebetekusios sūnų, kurio motina nėr žinios kame gyvena, priguli lengvenybė, žiurint kokia bobutės šeima, tai yra, ar turi ji ką kitą, kuris rūpintusi ja ir prižiūrėtų, ar ne. (Sėn. paaišk. 9 spalio d. 1886 m. N 6282). Naujastojas negali būti laikomas per tikrą anuką bobutės, tai yra jo mirusio tėvo pamotės. (Sėn. paaišk. 29 rugsėjo d. 1888 m. N 7402).

d) Vienturčiui (vienaturiiui) sūnui, nors tėvas da tebegali. (Kar. pareigų įstat. 45 §)

e) Prigulėtamjam (benkartui) sūnui, kuris mitina savo motiną, neturinčią kitų darbininkų sūnų, seserį arba brolių nedarbininkus. (Kar. pareigų įstat. 45 §). Čia kalbama apie tuos prigulėtuosius sūnus, kurie nebuvo paskaityti už tikrus sūnus (įtiesoti) da neturėdami dešimties metų. O tie, kurie da nesukakę to amžiaus sulik įstatymų buvo nutarti per tikruosius sūnus, turi tokias-pat tiesas, kaip ir svetimi vaikai, priimti už tikrus sūnus. (Sėn. prisakymas 13 gruodžio d. 1877 m. ir 15 gegužės d. 1878 m.). Jei yra du brolių, iš katrų vienas tikras, o kitas prigulėtas sūnus, tai lengvenybė pridera tikramjam. (Sėnat. paaišk. 6 gegužės d. 1880 m. N 3991). Prigulėtasai sūnus, kuriam pridera pirmosios eilės lengvenybė, jo motinai ištekėjus, nustoja tos lengvenybės; tiečiaus ta lengvenybė pasilieka jam ir toliaus, jei jo motinos vyras priėmė jį už sūnų da nesukakus jam dešimties metų, arba jei motinos vyras negali priderančiai dirbti darbą. Teippat negali jis vestis ir povaikiu savo motinos vyro, kadangi įstatymai laiko už povaikius vien moterystėj gimusius vaikus. (Sėnat. paaišk. 5 liepos d. 1888 m. N 5718). Motinos prigulėtas sūnus (benkartas), kurios vyrą renkamoji komisija nutarė už netikusį darbininką, gali turėti pirmosios eilės lengvenybę tik tuokart, kada motina neturi kitų tikusių darbininkų vaikų ir tas sunus maitina ją. (Vidaus dal. ministro paaišk., viresnybės įsakymų surinkimas, III tomas, 126 puslapis). Prigulėtam sūnui, kurio motina ištekėjo už tokio vyro, kuris turi darbininką sūnų, nepriguli nėkokia lengvenybė; o jei jis mitina savo prigulėtą seserį ir rupinasi ja, tai lengvenybė pridera jam, tik reikia, kad sesuo nebūtų ištekėjusi. (Sėn. paaišk. 30 rugs. d. 1887 m. N 6366).

Antrosios eilės lengvenybę turi sūnus vienuntėlis darbininkas prie tėvo teip-pat darbininko ir prie vieno arba keleto brolių netikusių darbininkų. (Kar. pareigų įst. 45 §). Naujastojui, kurio tėvas da gali dirbti, o brolis netikęs darbininkas ne vien dėl savo mažų metų, bet ir dėl nesveikumo arba nusilpimo, pridera tik antrosios eilės lengvenybė. (Sėnato paaišk. 14 balandžio d. 1887 m. N 3036). Posuniui vienuntėliui darbininkui prie patėvio teip-pat darbininko ir prie brolio iš tos pačios motinos, bet iš patėvio, jei neturi da 18 metų, tokia-pat lengvenybė pridera (Sėn. paaišk. 14 sausio d. 1875 m. N 334). Naujastojas, kurio tėvas tebegali, o broliai jau treči metai nēr žinios, kame yra, gali gauti tik antrosios, o ne pirmosios eilės lengvenybę. (Sėn. paaišk. 30 spalio d. 1880 m. N 8326). Jei namuose (šeimoj) būtų du brolių, iš katrų vienas jau tarnautų karūmenėj, o kitas būtų darbininkas, tai tam kitam pridera antrosios eilės lengvenybė. (Sėn. paaišk. 7 balandžio d. 1888 m. N 3373).

Trečiosios eilės lengvenybė pridera tam, kurio vyresnysis brolis, įkandin turįs stoti prieš jį, tarnauja veikiamojoj karūmenėj, arba betarnaudamas yra miręs, arba per karę pražuvęs. (Kar. pareigų įstat. 45 §).

Už stojantį sulik metų įkandin po brolio reikia skaityti tas, kuris tebegyvena; taigi, jei tarp jų buvo keletas brolių, bet jie jau mirę, tai visai neskaitoma jų. (Vidaus d. ministro paaišk., įsakymų surinkimas, II t., 326 p.). Jei karūmenėj tarnaujas brolis tapo paduotas už apgaudinėjimą arba už tai, kad tyčia susižeidė, idant išsisuktų nuo karūmenės arba išgautų neprigulinčią jam lengvenybę, tai tuoj po jo einančiam broliui nēr trečiosios eilės lengvenybės. O jei jis vienuntėlis darbininkas ir tėvas nebegali dirbti dar-

darbiui jam priguli pirmosios eilės lengvenybę, arba antrosios, jei tėvas tebegali.

Jei vienu kartu turėtų stoti iš vienos šeimos du netikru brolių, katrų viresnysis brolis jau tarnauja karūmenėj, tai iš tų dviejų tam pridera lengvenybė, katram tarnaujas brolis artimesnis yra, taigi pirmučiausiai tikramjam broliui. (Sėn. paaišk. 27 spalio d. 1888 m. N 8376; Vid. dal. ministr. paaišk., viresnybės įsak. surinkimas, III t. 219 pusl.) Jei vienas dvynų brolių tarnauja veikiamojoj karūmenėj, o kitas įrašytas į visūmeninę, tai naujai stojas jų jaunesnysis brolis neturi lengvenybės. Jei iš dviejų tikrųjų brolių jaunesnysis buvo pirma paimtas į karūmenę, negu viresnysis, kuris buvo pasislėpęs ir tik ilgainiui palicijos tapo surastas, tai jaunesniamjam nēr lengvenybės. Naujastojas, einas tuoj po brolio, kuris yra paleistas namon pasveikimui, arba kuris pasimirė bebudamas tam tikslui paleistas, turi trečiosios eilės lengvenybę. (Vidaus d. ministr. cirkularas 23 sausio d. 1876 m. N 4 ir Sėnato paaišk. 19 vasario d. 1882 m. N 1497.) Jei viresnysis brolis buvo paimtas karūmenėn ir prisiekdintas buvo paleistas namon ir tų numirė, tada po jo einas brolis turi trečiosios eilės lengvenybę. (Sėnato paaišk. 3 kovo d. 1883 m. N 1829). Jei vyresnis brolis, būdamas karūmenėj, pabėgtų iš tų ir nebūtų surastas, tada po jo einas karūmenėn brolis neturi trečiosios eilės lengvenybės; teippat yra, praleidus vyresnįjį brolių iš karūmenės dėl ligos, kadangi tie teturi lengvenybę, kurių broliai tarnauja karūmenėj, naujastojams traukiant numerius, arba kurių broliai mirę karūmenėj. Kam pridera trečiosios eilės lengvenybė, tas priguli gauti paliudijimą iš pavietinio karūmenės vyresniojo (vionsko načalniko), kad jo brolis tarnauja karūmenėj arba kad jis tų be tarnaudamas mirė; karūmenės vyresnysis turi išduoti tokį paliudijimą. (Vid dal. ministro cirkularas, 22 kovo d. 1875 m. N 32.) Bet jei padavus vyresnįjį brolių praslenka ketveri metai, tai toks

liudijimas nebereikalingas ir užtenka žodžiu pasakyti apie tai. (Vidaus dal. min. cirkul. 22 birž. d. 1876 m. 32 N ir Sėn. paaišk. 7 baland. d. 1888 m. N. 3347). Jei kas, turįs trečiosios eilės lengvenybę, būtų praleistas naujastojų suraše ir tik paskui, pasergėjęs tai, praneštų valdžiai, o brolis tuotarpu sugrižtų namon, tai toks nenustoja lengvenybės, kadangi buvo praleistas ne iš savo kaltybės, nes kada nebūtų buvęs praleistas, tai būtų turėjęs ir tuokart trečiosios eilės lengvenybę. (Sėn. paaišk. 26 lapkr. 1887 m. N 8154). Jei viresnysis brolis, karūmenėj tarnaujās, sava valia pasilieka ir toliaus tę, atbuvęs priderančius metus, tai jaunesnysis, po jo einās brolis turi trečiosios eilės lengvenybę. (Karūm. pareigų įstat. 45 §, 3 punktas, 2 pasarga). Bet vyresniamjam broliui pastojus antrą kartą tarnauti, jau išstojus iš karūmenės ir buvus paskirtu į šalginę karūmenę, jaunesnysis brolis nustoja savo lengvenybės. Tiečiaus nenustoja lengvenybės tada, kada vyresnysis prieš išeisiant iš karūmenės pasisakęs esti ir toliaus noris tarnauti, bet dėl stokos (nebuvimo) vietos buvo tuo žygiu paleistas namon ir tik atsiradus vietai buvo vėl priimtas atgal. (Sėn. paaišk. 23 vasario d. 1889 m. N 1985).

Naujastojai, gavę lengvenybę dėl šeimos (namų), tik tuokart imami karūmenėn, kada renkant nebeužtenka tokių, kurie neturi lengvenybės. Kar. pareigų įstat. 47 §).

Kurie gali, o kurie negali padėti savo namams.

Kuris turi trečiosios ir antrosios arba net pirmosios eilės lengvenybę, tam renkamoji komisija priguli paskirti visados didesnęją, o ne mažesnęją lengvenybę. (Vidaus dal. minist. cirkul. 15 kovo d. 1875 m. N 26).

Apsvarstant, kokia lengvenybė pridera naujastojui dėl jo namų padėjimo, įstatymai pataroja, kiek vyrų

darbininkų yra šeimoj, t. y. namuose. Už darbininkus laikomi visi vyriškiai nuo 18 liki 55 metų; jaunesniejie vyresniejie ir turimi už negalinčius rūpintis šeima. Beto nedarbininkai: 1) luošī arba nuolatai sergą kokia-nors nepagydoma liga; 2) Sibirān ištremti; 3) tie, kurių negalima buvo per trejus metus su-sekti, kame gyvena; 4) tarnaują karūmenėj. (Karūm. pareigų įstat. 46 §). Visi tie negali rūpintis savo namiškiais ir užlaikyti jų.

Šeimos (namų) sąnarių amžius, skirstant naujastojams lengvenybes, yra tariamas valik jų metriku ir patarojama, kiek metų jie sukakę iki pirmai sausio dienai tų metų, kuriais naujastojui reikia traukti numeras. (Sėn. paaišk. 18 gruodžio d. 1880 m. N 9867). Dėlto naujastojas turi iš aukšto pasirūpinti surasti tų ypatų metrikas ir išskaityti, kada jos baigia reikalamus metus.

Jei šeimoj yra darbininkas, tai kad ir nepadeda jis nieko, visai nesirūpina ja, tiečiaus laikomas per tokį, kuris savo darbu mitina šeimą. (Sėn. paaišk. 1 birželio d. 1889 m. N 4472).

Persivertimas į kitą tikėjimą, kaip antai priėmimas pravoslavijos, kurio-nors šeimynos sąnario nesuteikia nėkokių lengvenybių. (Sėn. paaišk. 1 kovo d. 1890 m. N 2087).

Kas gali, o kas negali dirbti darbo susižeidęs arba nuolat sergās, sprendžia renkamoji komisija, ant kurios tiečiaus galima skūstis gubernijos tokiai-pat komisijai (Kar. pareigų įstat., 2 pasarga 5 punktas), o ta duoda jau galutiną nutarimą. Jei kas tegali dirbti vieną-koki darbą, o ne bet-koki, kurio tik nereikia mokintis, tas laikomas už visai negalintį dirbti. (Vidaus dal. min. cirkul. 8 spalio d. 1880 m. N 43). Tai reikia šėip suprasti: jei koks luošīs, pavyzdžiui, galėtų plėšyti plunksnas, o kitų darbų negalėtų dirbti, tai laikomas už negalintį dirbti. Šiais atvijais įstatymai visai nepaiso, ar ligotasis vartoja didelius turtus ar paskutinis

Pasvallo

Mariaus Katiliškio

viešojo biblioteka

06 / 550 (6)

vargšas yra; kad ir turtingiausias būtų, vistiek skaitomas už negalint dirbti, save prasimitinti ir reikalaujanti kieno-nors iš šeimynos pagalbos. (Sėn. paaišk. 3 sausio d. 1883 m. N 121). Bet jei kas ir sužeistas gali savo darbu pramisti (pavyzdžiui, raišas kurpius), tai skaitomas už galintį dirbti darbą.

Luošis, teip-pat nepagydoma liga sergas, dėl kurios negali dirbti darbo, privalo pasirodyti renkamajai kad apžiurėtu, toj vietoj, kame gyvena, tai gi ne būtinai tenai, kame stoja naujastojas, noris gauti lengvenybę. (Vid. dal. ministr. cirkular. 17 birželio d. 1878 m. N 35).

Istatymai laiko išsiųstuosius Sibirą už nusidėjimą per numirusius ir skirstant lengvenybes vyresnibė neskaito jų. (Karūm. pareigų įst. 45 §, 3 punktas, 8 pasarga).

Kam-nors iš namų prasiradus nėr žinios kur, skiriant jo giminiečiui lengvenybę, prasiradimo laikas skaitomas nuo tos dienos, kuria prasiradusio paspartui paskutinė diena sukako (Sėnato paaišk. 28 sausio d. 1888 m. N 857) ir liki to laiko, kada naujastojas traukia numerą (Sėn. paaišk. 4 spalų d. ir 13 gruodžio d. 1877 m. N 9147). Tiečiaus kam iš šeimos nuorakiai, pasislėpus, kad išsisukti nuo karūmenės arba jau karūmenėj betarnaujant pabėgus iš tų ir kas-žin-kur pranykus, naujastojas neturi nė kokios naudos iš to, kad ir sukaktų daugiau kaip treji metai nežinant nieko apie prasiradėlį. Naujastojas, norėdamas gauti lengvenybę, dėl prasiradimo šeimos sąnario, turi pristatyti vietinei renkamajai komisijai raštą, valsčiaus susirinkimo išduotą, jei prasiradėlis yra išsiėmęs paspartą iš valsčiaus, arba miesto valdybos, jei yra išsiėmęs iš miesto. (Karūm. pareigų įst. 46 §, 3 pasarga, 1 punktas). Vietinei renkamajai komisijai atmetus raštą, galima skųstis gubernijos komisijai, kuri jau galutinai nusprendžia tą dalyką. (Karūm. pareigų įstat. 46 § 3 punktas, 3 pasarga.)

Tyrinėjaut, kas namuos darbininkas, o kas ne, visai nesiskaito tie, kurie tarnauja veikiamojoj karūmenėj, ar tai ištraukę mažą numerą, ar tai pabausti. (Sėn. paaišk. 17 kovo d. 1883 m. N 2305).

Skaitant namų sąnarius neturi vertės tai, ar jie krūvoj gyvena, ar skyrium, ar net visai kitoj vietoj, ar jie kuris padeda pelnyti duoną saviems ar ne. (Sėn. paaišk. 1 kovo d. 1890 m. N 2087; Vidaus dal. ministr. cirkular. 21 geguž. d. 1874 m. N 30). Bet jei kuris šeimos sąnaris yra ne Rusijos valstietis, tada skaitant šeimos sąnarius dėl karūmenės lengvenybės reikia jis aplenksti. (Vidaus dal. ministr. paaišk. vyresnybės įsakymų surinkimas III t. 216 puslap.).

Renkamosios komisijos neturi valios teirautis, ar naujastojas ištiesų padeda uždirbti duoną savo tėvams, seserims, ir teip toliaus, šiems pranešus, kad naujastojas nešelpia jų. (Sėn. paaišk. 13 geguž. d. 1882 m. N 4240).

Perkratinėdama šeimos (namų) skaičių, vyresnybė visai nepaiso dėdžių, seserėnų, tetulėnų ir tt., o naujastojo rupinimos jais ir globa neduoda jam nė kokios lengvenybės. (Vidaus dal. ministr. cirk. 30 geguž. d. 1874 m. N 32).

Kadangi ir užrašius naujastoją į imamuosius surašus gali atsitikti jo namuose įvairios permainos, kaip antai tėvas arba kita kokia artima ypata numirti arba patapti nebetikusi darbininku, įstatymai prisako komisijoms pataroti šiais atvejais galimas šeimoj permainas tolai, kolai naujastojas nebus ištraukęs numero. (Sėnat. paaišk. 13 kovo d. 1879 m. N 2499; 29 spalų d. 1887 m. N 7308).

Povaikiai (posūniai, podūkros) ir *įvaikiai* (išūniai ir idūkros).

Šeimos sąnariais skaitosi ir *povaikiai*, jų tikramjam tėvui arba jų tikrajai motinai tebegyvenant. (Sėnat. paaišk. 20 lapkr. d. 1886 m. N 7474; vasario 7 d. 1887 m. N 993).

Posūnis laikomas už tikrą sūnų ir stodamas karūmenėn naudojasi lengvenybe, tiečiaus liki gyvos galvos tikrojo tėvo arba tikrosios motinos. Jaunesnysis jo brolis iš to paties tėvo, bet iš kitos motinos, arba iš tos pačios motinos, o iš kito tėvo skaitomas už tikrą brolių. (Sėnat. paaišk. 7 balandžio d. 1888 m. N 3375). Tikramjam tėvui arba tikrajai motinai mirus, posūnis tuomet tegali turėti lengvenybę, kada patėvis arba pamotė pasako, jog jis mitina šeimą (namus), kuri neturinki kito tokio uždirbėjo duonos. (Kar. pareigų įstat. 45 §, 3 punkt. 3 pasarga. Vidaus dal. ministr. cirkular. 10 spalio d. 1881 m. 27 N ir sėnat. paaišk. 29 sp. d. 1887 m. N 7308). Tiečiaus iš posūnio, kurio tikriejie tėvai mirę, nė patėvis nė pamotė negali atimti lengvenybės, kuri jam pridera dėl rūpinimos tikraisiais broliais ir seserimis, da neištekejusiomis, sakydami, kad jis nesirūpina saviškiais, nors šis ir ištiesų nesirūpintų jais. (Sėnat. paaišk. 31 sausio d. 1885 m. N 2359).

Jei naujastojas, kurio tikriejie tėvai mirę, rūpinasi savo broliais iš to paties tėvo, bet iš kitos motinos, antrą kartą ištekejusios už kito vyro, taj gali gauti lengvenybę, pamotei pasakius, jog jis esąs jų globėjas, tai yra uždirbas jiems duoną; o jai pasakius *ne* naujastojas negauna nė kokios lengvenybės, nors ištiesų ir rūpintusi broliais, o jų motina ir jos vyras nieko jiems nepadėtų, tai yra nepelnytų jiems duonos. (Sėnato paaiškin. 3 birželio d. 1888 m. N. 5070.) Pamotė gali išgauti lengvenybę savo posūniui, kurio tėvas miręs, pasakius, kad jis mitinąs ją, o jos tikrasai sūnus nesirūpinas jaja. (Sėnat. paaišk. 4 spalio d. 1884 m. N 6798).

Reikia žinoti, jog povaikiais skaitomi vaikai gimę moterystėj, o ne per šalį prigulėti.

Tėvui arba motinai, turėjusiems iš pirmesnės moterystės povaikius, įstojus vėl moterystės luoman, tie povaikiai laikomi už visiškai svetimus, nederan-

čius į šeimą; tik tikriejie vaikai, paties arba pačios, gimę pirmesnėj moterystėj, įstatymų laikomi už povaikius.

Rastiniams vaikams (radviloms), našlaičiams, vaikams kieno-nors priimtiems už savus, ištraukus numerusėjimas karūmenėn esti atidėtas ant dvejų, metu, kad jų globėjai, priėmę juos, nesukakusius 10 metų, galėtų kaip reikiant išsūninti juos, jei to nebūtų pirma padarę. Dvejiems metams praslinkus priimtieji už sūnus naudojasi tokiomis-pat lengvenybėmis, kaip ir tikriejie vaikai; o paskirtu laiku neisūninti, ištraukę mažą numerą, pridera eiti veikiamojon karūmenėn. (Kar. pareigų įst. 45 §, 3 p., 4 pasarga).

Vienamečiai (tumečiai) broliai.

Jei tais pačiais metais stoja trauktų numerų *drauge du arba keletas* tikrųjų arba netikrųjų (to paties tėvo, o kitos motinos, ir atžagariai) *brolių*, arba vienamečių jaunikaičių, vienoj šeimoj užuklėtų, ir ištraukia po mažą numerą, tada eina veikiamojon karūmenėn tas, kuris bus ištraukęs mažiausią numerą, o kiti komisijos paskiriami šaliginėn karūmenėn. Kita atvertus šie broliai ir augintiniai gali apsimainyti numerus. (Kar. par. įst. 50 §). Tokie-pat įstatymai ir sulik dvynių brolių. (Sėn. paaišk. 28 balandžio d. 1883 m. N 3384). Toks brolių ėmimas arba apsimainymas numerų galimas tik daktarams apžiūrėjus ir tai pasirodžius, kad abudu tinka veikiamojon karūmenėn. Jei tokie broliai arba augintiniai kasvienas traukia numerus skyrium, kitoj vietoj, net kitam pavieta, tada komisija jiems pasisakius savo tiesas, praneša tai kur reikiant, ir tik vienas teeina karūmenėn. (Sėn. paaišk. 21 birželio d. 1889 m. N 5023). Jei tokie broliai arba augintiniai kasvienas skyrium traukia numerus, tai sprendžiant, kuris jie turi eiti karūmenėn, komisijos žiūri vien numerų di-

dūmo. Kuris turi mažesnę numerą, tas ir eina karūmenėn. Tuomet nebepaisoma, kuris numeras ištrauktas iš mažesnės, o kuris iš didesnės krūvos. (Sėn. paaišk. 21 birželio d. 1889 m. N 5023 vyd. dal. ministr. cirkul. 25 sp. d. 1875 m. N 94). Jei vienas metais traukia numerus du brolių, katrų vienas priderėjo traukti metais anksčiau, bet jo traukimas buvo atidėtas, o kitas da pirmą kartą traukia, tai nėra jiem įstatymo sulik paėmimo tik vieno brolio ir apsimainimo numerų, kadangi jie ne tais pačiais metais gimę.

Atėmimas (praradimas) lengvenybės.

Turi pirmosios arba antrosios eilės lengvenybę, gali prarasti (nustoti) ją, tėvui arba motinai, seneliui arba senelei pasakius, kad naujastojas visai nesirūpinas jais ir nemitinas jų. Tiečiaus tėvas arba motina, senelis arba senelė, žydai negali atimti lengvenybės iš sūnaus arba sūnaičio (anūko), priėmusio krikščionių tikėjimą. (Kar. pareigų įst. 48 §). Renkamosios komisijos neturi valios spręsti, kas padeda šeimai, o kas ne; tai yra šeimos galvos dalykas. (Sėn. paaišk. 4 birželio d. 1887 m. N 4232).

Tėvai ir seneliai, norėdami atimti iš naujastojų lengvenybę, turi pranešti tai renkamajai komisijai liki da netraukus numero naujastojui. (Sėn. paaišk. 10 kovo d. 1888 m. N 2375). Pranešusiems renkamajai komisijai, jog naujastojas nesirūpina saviškiais, leista liki da jam neištraukus numero atšaukti savo nuomonę ir pareikalauti lengvenybės; naujastojui ištraukus numerą, nebegalima atšaukti praneštos žinios ir pareikalauti lengvenybės. (Sėn. paaišk. 10 kovo d. 1881 m. N 2391). Tėvas arba motina, senelis arba senelė gali atimti pirmosios ir antrosios eilės lengvenybę tik iš savo tikrųjų sūnų ir sūnaičių (anūkų), o iš po-vaikių negali. (Sėn. paaišk. 31 sausio d. 1885 m. N 2359). Tėvai ir seneliai, atėmę iš vieno sūnaus

arba sūnaičio (anūko) lengvenybę, dėl to, kad nešelpes jų, negali reikalauti dėl tos priežasties lengvenybės kitam sūnui arba sūnaičiui (anūkui); jis tegali naudotis tokia lengvenybe, kuri jam priderėjo, iš ano da neatėmus. (Sėn. paaišk. 26 lapkr. d. 1887 m. N 8156 ir vydaus dal. ministr. cirkul. 23 lapkr. d. 1881 m. N 31), tai yra, tėvai ir seneliai negali perkelti lengvenybės nuo vyresniojo ant jaunesniojo sūnaus, nors ir pasakytų, kad vyresnysis neduoda nė jokios pašalpos šeimai. Tėvai ir seneliai tiečiaus negali atimti iš naujastojų trečiosios eilės lengvenybės. (Sėn. paaišk. 14 vasario d. 1885 m. N 1383).

Pavdavimas.

Kiekvieną, priderantį eiti karūmenėn dėl ištrauktojo numero mažūmo, arba jau tarnaujantį karūmenėn, gali pavaduoti tikras arba netikras brolis (vieno tėvo, ne vienos motinos, ir atžagariai), dėdės arba tėtės sūnus, jei tik jis pats yra laisvas nuo karūmenės, neįrašytas į šaliginę karūmenę ir turi ne mažiaus per 21 ir ne daugiau per 26 metus. Pavaduotojas pridera visą laiką pratarauti veikiamojų ir šaliginę karūmenę, o pavaduotasis iškart paskyriamas visū meninėn. (Kar. pareigų įst. 51 §). Žinoma be to reikia, kad užvaduotojas tikrų karūmenėn. Taigi, pavieto komisijai nutarus užvaduotoją per tikusį ir priėmus jį, o paskui gubernijos komisijai nutarus jį per netikusį karūmenėn, užvaduotasis turi pats eiti veikiamojon karūmenėn. Reikia žinoti, jog pavaduotojais gali būti tik broliai ištraukę numerus ir paskirti visū meninėn. (Vydaus dal. ministr. cirkul. 16 vasario d. 1875 m. N. 16). Pavaduotojui išbėgus iš karūmenės, pavaduotasis vėl yra imamas karūmenėn ir pridera atitarnauti tą laiką, kurio pabėgėlis nėra pribaięs tarnauti. Tiečiaus pavaduotojui nebegalint pribaięs tarnystės dėl susižeidimo arba dėl ligos, betarnaujant

igytos, pavaduotasai laisvas nuo karūmenės. (Sėn. paaišk. 14 sausio d. 1888 m. N 328 ir 26 sausio d. 1889 m. N 814). Pavaduojant vienam broliui kitą, da. nesukakusiam 21 metų, reikalingas tėvų arba globėjų sutikimas. (Vydaus dal. ministr. cirkul. 31 gruodžio d. 1885 m. N 114). O sukakusiam 21 metus tėvų arba globėjų sutikimas visai nereikalingas, ir tada niekų nesveria tai, ar pavaduotojas mitina šeimą ar ne (Sėn. paaišk. 19 geguž. d. 1886 m. N 3464). Tik bro. lis brolių gali pavaduoti, o ne kas kitas.

Paleidimas iš karūmenės dėl šeimos permainų.

Šeimai, susidedančiai iš tėvo arba našlės motinos su vaikais, iš senelio arba senelės su sūnais (anūkais), iš viriausiojo brolio su mažais našlaičiais, praradus (nustojus) kaip-nors vienuntelį darbininką, vienas jos sąnarių, esąs veikiamoj karūmenėj, gali būti paleistas iš tų, pareikalavus to šeimos galvai. (Kar. pareigų įst. 49 §). Bet atiduoti karūmenėn nuobaudai už apgaudinėjimą viresnybės, už susižeidimą arba ligos išsivarymą, kad išsisukti nuo karūmenės, negali būti paleisti iš tų, net ir jo šeimai staiga nustojus vienuntelio vyro darbininko.

Jei tėvai neturi mažų vaikų, o seneliai mažų anūkų, tad jų vienunteliui darbininkui, sūnui arba anūkui mirus, kitas sūnus arba anūkas, esąs karūmenėj, turi būti paleistas iš tų namon. (Sėn. paaišk. 24 lapkr. d. 1888 m. N 9470). Reikia žinoti, jog kareivis tik tuomet tegali būti paleistas iš veikiamosios karūmenės, kada jau paėmus jį karūmenėn prasiranda šeimoj vienuntelis darbininkas vyras; bet jeigu jo nebebūtų jau traukiant numerus ir savo laiku tai nebūtų pranešta renkamajai komisijai, tai paimtasai karūmenėn negali būti paleistas. (Sėn. paaišk. 23

lapkr. d. 1889 m. N9112). Vienunteliui šeimos vyriškiui darbininkui mirus ir pasilikus seserei našlaitei, kad ir suaugusiai, bet da neištekęsiai, jos brolis, tarnaujas karūmenėj, turi būti paleistas namon. (Sėn. paaišk. 26 sausio d. 1889 m. N 784).

Jau pirma buvo pasakyta, kad už nebetikusį darbininką laikomas kiekvienas vyriškis, sukakęs 55 metus. Taigi, jei kas sukanka 55 metus jau paėmus naujastojį veikiamoj karūmenėn, tai šis naujastojis gali būti paleistas iš tų, tik ne tuoj, butent: jei tas, kuris yra sukakęs 55 metus, imant naujastojį karūmenėn, ejo 55-uosius metus, tai naujastojis gali būti paleistas namon pratarnavęs tų vienus metus, o jei tuo žygiu ejo 54 metus, tai už dviejų metų, ir taip toliaus. (Vydaus dal. ministr. cirk. 22 birželio d. 1875 m. N 69).

Jei kam beesant karūmenėj vienuntelis jo namų darbininkas būtų pasmerktas ant visados ištremti Sibirą, tai tarnaujas karūmenėj gali būti paleistas tada, kada nutarimas, smerkias jo namiškį (namieją), galutinai patvirtintas, tai yra kada nebegali būti apskųstas. (Vydaus dal. ministr. cirkul. 22 birželio d. 1875 m. N 69). Taip-pat kareivis gali būti paleistas namon iš karūmenės, kada jam tų beesant praeina 3 metai nuo to laiko, kuriuo kas-žin-kur prazūtų vienuntėlys, neskaitant jo paties, jo namų darbininkas vyriškis; tik jo namai turi pristati reikalingus tam išrodymus. (Vydaus dal. ministr. cirkul. 22 birželio d. 1875 m. N 69). Vienunteliui namų darbininkui staiga susižeidus arba susirgus kokia-nors nepagydoma liga ir pertai patapus nebetikusiu darbininku, karūmenėj tarnaujas jų sąnaris gali būti paleistas, namams užsipuolus to. (Vydaus dal. ministr. cirkul. 1 gruodžio d. 1876 m. N 81). Mergystėj gimę sūnus (benkartai, radvilai), uždirbą duoną motinai, neturint jai kitų sūnų darbininkų, arba seserei su broliu-kuris pats negali prasimitinti, taip-pat gali būti paleisti

iš veikianamosios karūmenės, jų namiškiams nustojus vyriško darbininko. (Vydaus dal. ministr. cirkul. 1 liepos d. 1876 m. N 37).

Prašant paleisti iš karūmenės tikrąjį giminę visuose šituose atsitikimuose reikia kreiptis į renkamąją gubernijos komisiją, kuri pati toliaus veda tą dalyką, kaip reikiant. (Vydaus dal. ministr. cirk. 2 balandžio d. 1875 m. 35 N, ir 30 kovo d. 1884 m. N 8).

Paleisti iš karūmenės kareiviai dėl tos priežasties, kad jų namai nustojo vienuntelio vyriško darbininko, paskiriami yra į šaliginę karūmenę (į zapasą), o ne į visūmeninę (į opolčėniją), tai yra, karei ištikus, privalo eiti į karę lygiai su kitais šaliginės karūmenės kareiviais. Jei kas būtų paleistas iš karūmenės tuoj kaip paimtas, už dviejų arba trijų dienų, dėl nustoto jo namiškių vienuntelio vyriško darbininko, tai ir tada jis esti paskyriamas į šaliginę, o ne į visūmeninę karūmenę.

Lengvenybės tarnaujant karūmenėj dėl mokslo.

Iš to, kas liksiolai buvo pasakyta, kiekvienas gali numanyti, jog karūmenės pareigų įstatymai suteikia įvairias lengvеныbes tiems, kurie rūpinasi savo šeima (namais), mitina ją. Tokie išsykio paskyriami į visūmeninę.

Be to įstatymai *sutrumpina veikianamosios karūmenės tarnystę* tiems, kurie išmano raštą ir turi tam tikrus viresnybės paliudijimus. Išėję kokią-nors aukštutinę mokyklą, kaip antai universitetą, arba vidutinę, pavyzdžiui gimnaziją, arba net šešias jos klases, privalo tarnauti veikianoj karūmenėj tik dvejus metus, o po to šaliginėj karūmenėj skaitytis 16 metų; pagalios išėjęs mažiau per 3 gimnazijos klases arba tik žemutinę kaimo mokyklą, vienaklasię arba dvejaklasię miesto mokyklą, tarnauja veikianoj karūmenėj 4-rius, o šali-

ginėj 14 metų. (Kar. pareigų įstat. § 56, 2 ir 3 punktai). Neišėjęs jokios mokyklos, o noris tarnauti karūmenėj tiek, kiek ir tas, kuris išėjęs kokią mokyklą, privalo išduoti egzaminą ir pasirodyti mokas tai, ko mokoma toje mokykloje. Išdavęs egzaminą gauna liudijimą, kurį gali pristatyti renkamajai komisijai. Tas liudijimas reikia pristatyti da netraukus numerų; dėlto pridera pasirūpinti jis laiku išgauti.

Naujastojų surašai.

Kiekvienų metų pradžioje surašomi visi vyriškiai pridera traukti numerus, tai yra baigia eiti 21-uosius metus. Dideliuose miestuose policija, mažesniuose — miesto viresnybė, o kaimuose (sodžiuose)—vaitai arba staršinos rašinėja naujastojus. Kiekvienas toks vyriškis užrašomas tę, kame yra įtrauktas į vietinių gyventojų knygas, tai yra kame išduodamas jam pasportas. Suraše parodyta kiekvieno vardas, pavardė, kada gimęs, kokią mokyklą išėjęs, ar turi raštą, kad ją išėjęs. Be to aprašytas jo šeimos padėjimas, jeigu ji gali duoti lengvеныbę. Visas tas žinias surenka viresnybė, kuri rengia surašą.

Tiečiaus ir pats naujastojis arba jo giminės turi valią pareikalauti, kad būtų aprašytas jo šeimos padėjimas, jei viresnybė, rengianti surašą, praleistų tą dalyką. (Viešpatystės patarėjų nuomonė, 4 spal. d. 1875 m. caro patvirtinta). Tas įstatymas daug sveria. Pavyzdžiui, vaitas (staršina) arba valsčiaus rašėjas kartais gali tarti, jog naujastojui nėra lengvеныbės, ir dėlto neužrašyti jo šeimos padėjimo, o jei, naujastojui arba jo giminei priminus, tai bus parodyta ant rašto, tad renkamoji komisija galės paskirti lengvеныbę.

Aprašinėjant naujastojų šeimos padėjimą, turi būti paminėta, ar nėra kokio jo brolio karūmenėj, jeigu yra, tai nuo kurio laiko; teip-pat, ar koks brolis nėra miręs karūmenėj. (Vydaus dal. ministr. cirkul. 22 birželio d. 1876 m. N 32).

Visos tos žinios turi būti surašytos knygose liki da netraukus numerų ir liki to laiko reikia pristatyti visi išrodimai. Tiečiaus vaitui arba viresnybei neaprašius naujastojų šeimos padėjimo ir renkamajai komisijai nepasergėjus to, naujastojas, priderant jam lengvenybei, ir ištraukęs numerą gali pristatyti reikalingas žinias. (Sėn. paaišk. 21 geguž. d. 1887 m. N 3770). Teip-pat ištraukus numerus galima pristatyti išrodimus ir tada, kada pirmiau pristatytas žinias renkamoji komisija laiko per menkas ir pati renka per viresnybę naujas, o toliaus reikalauja kokio nors dokumento ir iš paties naujastojų, kuris dėl trumpumo laiko liki traukimo numerų negalėjo suskubti tai padaryti. (Sėn. paaišk. 29 birž. d. 1889 m. N 3294).

Naujastojis parodo savo metus metrikomis arba raštais, išimtais iš metrikų knygų, kuriose pasakyta gimtoji diena. Jei kas dėl kokių-nors kliūčių negali pristati metrikų, sakysime, nežino, kame krikštytas, tai renkamoji komisija sprendžia jo metus valik išvaizdos, išpažiuros. Kam-nors pranešus, kad metrika, naujastojų pristatyta, sumeluota, pramanyta, renkamoji komisija turi tai ištirti. (Karūm. par. ist. § 111). Teip-pat gali atsitikti ir su naujastojų artymų giminių metrika, jei dėl giminės metų turėtų būti duota lengvenybė naujastojui. Kurio nors šeimos sąnario metrikoj atsitikus klaidai, dėl kurios naujastojis nustotų lengvenybės, renkamoji komisija, reikalaujant, privalo ištirti praneštą jai klaidą.

Miesto viresnybė ir vaitai turi pabaigti rašinėti naujastojus liki pirmos balandžio mėnesio dienos. Paskui tie surašai reikia pakabinti dviem nedėliom miesto valdyboj ir valsčiaus kanceliarijoj, idant tuo laiku kiekvienas galėtų matyti, ar nepraleistas koks naujastojis, ar nėra tų ko reikalingo praleista, kas galima būtų pranešti vaitui arba miesto galvai. Nevėliau kaip 1-aja gegužės diena miesto galva ir vaitas turi pristatyti surašą renkamajai pavieta komisijai. Komisija peržiuri

tai ir pataiso klaidas; toliaus, peržiūrėjus, pristatytus dokumentus, nusprendžia, kurie naujastojai ir kokias lengvenybes turi. Tiečiaus renkamoji komisija gali atimti iš naujastojų paskirtą jam lengvenybę liki nepradėjus traukti numerų, kadangi tuo laiku gali persimainyti jo šeimos sąnarių padėjimas.

Kiekvienas, negalėjęs tikru laiku pranešti valdžiai, kad naujastojų suraše yra klaida arba šis-tas praleista, gali padaryti tai ir paskui, pristatęs renkamajai pavieta komisijai prirodymą, jog ne dėl menkų priežasčių ankščiau nepadarė to. (Kar. par. ist. 117). Renkamoji pavieta komisija pati sprendžia, ar tokio pasivėlimo priežastis menka ar ne.

Kasvienas, turįs valią trumpiau tarnauti karūmenėj dėl mokslo ir turįs raštą patvirtinimui savo tiesos, privalo pristatyti jį renkamajai pavieta komisijai.

Stojimas rinkiman.

Naujastojui reikia traukti numeras ir stoti daktarų apžiurėjimui tų, kame jis užrašytas. Bet kartais esti labai neparanku išpildyti tai, ypačiai kada naujastojis gyvena toli nuo tos vietos, kame užrašytas. Delto įstatymai kai-kada leidžia naujastojui traukti numerą ir stoti daktarų apžiurėjimui ir ne tų, kame užrašytas, būtent tų, kame jis pats arba jo tėvai turi žemės, namus arba tų, kame būtų pragyvenę trejată mėnesių. (Karūm. par. ist. 119).

Kas turėdamas valią nori traukti numerą ne tų, kame užrašytas, tam reikia pristatyti raštą iš palicijos to pavieta arba to miesto, kame gyvena, jog jis tų gyvena ne mažiau per tris mėnesius arba jog jis pats arba jo tėvai turi tenai žemės arba namus.

Tiečiaus tie, kuriems buvo atidėtas traukimas kortelių arba numerų kitiems metams, paskui nebegali stoti kitur, bet turi pributi tada tų, kame pirmą kartą buvo stoję.

Labai klysta tie, kurie saprotauja, jog tam, kad traukti numerą tę, kame gyvena, o ne kame užrašytas, reikia būtinai turėti žemės arba namus toj vietoj; įstatymai aiškiai rodo, jog užtenka tam pragyventi 3 mėnesius. (Sėn. paaišk. 6 rugs. d. 1884 m. N 5945). Tiečiaus gyvenęs kame-nors tris mėnesius ne nuolatai, tai yra buvęs iš tę tuo laiku išvažiavęs, nebegali jau tę traukti numero.

Norint traukti numerą ne tę, kame užrašytas, bet kitur, reikia paduoti prašymai dviem renkamosiom komisijom: vienas to pavieto komisijai, kame užrašytas, kitas to pavieto komisijai, kame stoti nori. Be to reikia pristatyti tam tikri prirodymai, ne vėliaus kaip 15 sausio diena tų metų, kada turi traukti numerą (Karūm par. įst. 120 §). Tam laikui praslinkus, naujastojo prašymas tegali būti išklaustas tik tokiuose atsitikimuose, kada yra didelės klutis, kurios neleidė jam tikru laiku paduoti prašymo. Renkamajai pavieto komisijai neleidus traukti naujastojui numero tę, kame jis nori, nors įstatymai negina jam to, gali skustis gubernijos renkamajai komisijai. (Sėn. paaišk. 27 lapkr. d. 1879 m. N 9097).

Neturint 20 metų, negalima prašyti, kad būtų leisti traukti, prireikus stoti, numerą kame-nors kitur.

Kad ir pajustų renkamoji komisija, jog stojaš ne tę, kame užrašytas, nori ją apgauti, tikėdamos, svetimoj vietoj netikrais prirodymais išgauti sau lengvenybę, kuri jam nepridera, tiečiaus negali atmesti jo prašymo. Tik išėjus eikštėn, kad jis apgaudinėja renkamąją komisiją, sudo bausmė persekioja jį. (Sėn. paaišk. 9 kovo d. 1889 m. N 2242).

Susirgus ir pertai negalint pačiam paduoti prašymo dėl leidimo traukti numerą ne tę, kame užrašytas, galima pavesti kitam-kam paduoti prašymas renkamajai komisijai. Bet susirgus ir pasivėlinus prašyti, renkamoji komisija atmeta vėlavą prašymą. (Sėn. paaiškin. 8 vasario d. 1876 m. N 192).

Apskelbimas naujastojų surašo.

Rinkimams kareivių nebetoli esant, komisija praneša miesto viresnybei ir vaitams (staršinoms), kad šie apskelbtų visiems naujastojams, kame ir kada pribūti. Naujastojai, turi pirmosios eilės lengvenybę, gali visai nesirodyti; bet jeigu jie turedami lengvenybę neprirodė jos savu laiku kaip pridera, tai būtinai turi pribūti.

Pačiam stoti nereikia ir sunkiai susirgus arba didelėms klutims esant; bet tuokart reikia prirodyti, jog tos klutis ištikrųjų buvo ir neleidė naujastojui atvykti numero traukti.

Paskirta rinkimų pradžiai diena komisija balsiai *perskaito naujastojų surašą*, ir skaitydama apskelbia, kuriems ir kodėl pridera lengvenybė. Kiekvienas pribuvusių skaitant surašą gali pasakyti savo nuomanę, pasergėjęs neteisingai paskirtą lengvenybę, naujastojui arba kitą kokią klaidą; o komisija išvydusi, jog ištiesų yra klaida, turi pataisyti ją. (Karūm. par. įst. § 140). Liktolai nepristatęs prirodymų tam, kad jam pridera lengvenybė, gali padaryti tai šia diena, da neprasidėjus numerų (kortelių) traukimui, nes paskui esti jau pervėla. (Kar. par. įst. § 140 perserg.).

Jei renkamoji komisija pasiklydusi paskirtų lengvenybę tokiam naujastojui, kuriam ji nepridera, arba didesnę už tą, kuri jam pridera, ir jis pats nepraneštų komisijai tos klaidos liki pat traukiant numerus, — tai, klaidai išėjus eikštėn, yra baudžiamas teip, kaip ir tas, kuris apgaudinėja komisiją, norėdamas pasitaisyti sau lengvenybę.

Jei kas, da ne pasiekęs pilnų metų, pakliūtų naujastojų surašan ir nepraneštų tai renkamajai komisijai liki traukimo numerų, tai gali pranešti tai ir paskui; po to esti išbraukiamas iš surašo. (Sėn. paaišk. 5 geguž. d. 1888 m. N 3882).

Jei kam būtų paskirta trečiosios eilės lengvenybė,

dėlto kad jo vyresnysis brolis yra veikiamoj karūmenėj, bet paskui prieš traukimą numerų brolis būtų paleistas iš karūmenės, renkamoji komisija atimtų lengvenybę.

Jei kam dėl sveikatos menkumo atidėtas vieniems metams ėjimas karūmenėn, o tais metais atsitinka jo šeimoj (namuose) permainingos, sulyk kurių jam pridera lengvenybė, tai prieš traukiant numerus gali pranešti tai renkamajai komisijai, ir ši turi paskirti jam lengvenybę, lyg kad jis pirmą kartą stotų. (Sėn. įsak. 30 geguž. d. 1884 m. ir 6 rugs. d. 1884 m.).

Jei kam karūmenės tarnystė atidėta ir pertai buvo paimtas karūmenėn metais arba dvejais vėliaus, kaip reikė, tai po jo einas brolis turi lengvenybę ir privalo pranešti tai komisijai da ne traukus numerų. (Sėn. paaišk. 1 birž. d. 1889 m. N 4419).

Numerų traukimas daktarų apžiūrėjimas ir tikrasai rinkimo laikas.

Perskaičius naujastojų surašą, prasideda *traukimas numerų*. Kiekvienas traukia numerą pats už save. Tiečiaus už tuos, kurių tuo laiku nėra, traukia kas nors iš giminių, iš komisijos sąnarių arba valsčiaus vaitas. Kiekvienas naujastojis vieną kartą tetraukia numerą, nors pasiklydęs ištrauktų ankščiau, kaip reikia.

Ištraukus numerus, renkamoji komisija drauge su daktarais žiurinėja naujastojus, pradėdama nuo ištraukusių mažus numerus ir baigdama ištraukusiais didesniais. Apžiūrėdama sprendžia, kuris tinka karūmenėn, o kuris ne. Kiekvienas turi būti daktarų apžiūrėtas, kame traukė numerą. Komisijos privalo gerai iširti kiekvieno naujastojų sveikatą ir išrinkti karūmenėn tik tokiuos, kurie sveiki ir tinka. Taigi, jei kuris naujastojis esti ne visai subrendęs arba ligos nusilpintas, tai komisija turi metams atidėti jam stojimą ka-

rūmenėn. (Vyd. dal. ministr. cirkular. 30 birž. d. 1876 m. N 35; rugp. 31 d. 1880 m. N 34; 2 birž. d. 1882 m. N 8).

Pirmučiasiai apžiūrimi tie, kurie turi būti paimti karūmenėn netraukę kortelių (numerų), toliaus tie, kuriems stojimas buvo atidėtas, pagaliaus tie, kurie neturi jokios lengvenybės.

Kiekvienas, tinkas karūmenėn, esti paimtas; teip daroma, liki nebus pririnkta ištysa eilė naujastojų viresnybės paskirta paimti. Pristygus jų, komisija apžiūri tuos, kurie turi trečiosios eilės lengvenybę; o ir tų neužtekus, prireikia siekti naujastojus ir su antrosios eilės lengvenybėmis.

Pririnkus karūmenėn reikalingą skaitlų rekrutų, likusieji naujastojai teip-pat turi būti daktarų apžiūrėti. Laisvi nuo apžiūrėjimo vien tie, kuriems pridera pirmosios eilės lengvenybė dėl jų šeimos padėjimo. Likusius naujastojus, kurie visai sveiki, renkamoji komisija paskiria pirmon visūmeninės karūmenės eilėn. O visi, gavę pirmosios eilės lengvenybę, ir kiti paskiriami antron visūmeninės karūmenės eilėn. Niekur nepaskirti palieka tie, kurie iš pažiūros niekam nedera.

Kiekvienas, per šalį stebėdamas į daktarų apžiūrėjimą, paliuosavus naujastojį nuo karūmenės, turi valią pasakyti komisijai, kad jis nesutinka su tokiu nutarimu, ir jo nuomonė turi būti pranešta aukštesnėjai viresnybei. (Karūm. par. įst. § 149).

Pavieta komisijai paliuosavus naujastojį nuo karūmenės, renkamoji gubernijos komisija turi valią per dvejus metus nuo to laiko vėl iširti jo sveikatą ir daboti, ar ištiesų jis netinka karūmenėn. Jei gubernijos komisija šauktų tokį naujastojį, o negalėtų tuoj surasti jo ir tik dvejiems metams praėjus susektų jį, tai ir tada galėtų pareikalauti, kad jis būtų antrą kartą apžiūrėtas.

Naujastojis, tardomas ir kaltinamas už nusidėjimą, gali traukti numerą, bet daktarų apžiūrėjimui turi stoti

tik kaltinamajai bylai pasibaigus, o jei ir nubaustas už tai buvo, tai atbuves bausmę. Tada tik esti ir imamas karūmenėn, jei tinka. (Karūm. par. įst. § 147).

Kas sulaukęs tų metų, kuriais turi stoti karūmenėn, būtų praleistas naujastojų suraše ir nepraneštų to viresnybei liki da netraukus numerų, — tas netraukęs numero būtų paimtas karūmenėn, kad tik tikęs būtų.

Bet kas būtų praleistas ne už savo kaltybes ir pats nieko nežinotų apie praleidimą, tas galėtų skyrium traukti numerą, komisijai pasirūpinus. Tuo žygiu ištraukęs kortelę, mažesnę per tą, po kurios buvo paimtas paskutinis rékrutas, arba lygia paskutinei kortelei, vrivalo eiti karūmenėn; ištraukęs didesnę kortelę paskiriamas visūmeninėn karūmenėn. Jei toks naujastojas turi lengvenybę dėl šeimos padėjimo, tai renkamoji komisija paskiria jam tokia lengvenybę, kokia jam priderėjo tuomet, kada reikė stoti, o nestojo. (Sėn. paaišk. 27 spal. d. 1888 m. N 3433).

Siuntinėjimas į ligonbučius ir leidinėjimas namon.

Kas daktarams apžiūrint pasisako sergąs sifiliu (prancais) arba kita kokia slepiama liga, dėl kurios paluosuojama nuo karūmenės, tą renkamoji komisija siunčia ligonbutin tam, kad patirti, ar jis teisybę sako. Teip-pat komisija daro, patyrus, jog naujastojas pats tyčia arba nuorakiai yra išivaręs sau ligos, kad išsisukti nuo karūmenės, ir sėtrina ją.

Naujastojai ligonbutij aprupinami vyresnybės kaštais. Tiečiaus norint galima ir savo kaštais mitintis, niekas to negina. Teip-pat vyresnybė užmoka ir kelionę, tai yra duoda pinigų pervaziavimui ligonbutin ir valgimui. (Karūm. par. įst. § 48).

Jei miestan, kame yra ligonbutis, kurin renkamoji komisija siunčia naujastoją, yra geležinis kelias, arba

garlaiviai vaikščioja, tai naujastojas gauna pinigų užsimokėjimui kelionei pigiausia kliasa. O nesant nė geležinio kelio nė garlaivių, jis turi pėsčias eiti arba važiuoti pasisamdęs arklių už savo pinigų. Tiečiaus jei naujastojas sveikata neleidžia jam pėsčiam eiti, tai renkamoji komisija duoda jam pinigų kelionei, paskirdama kiekvienam verstui tiek, kiek mokama nusisamdžius vieną pačtinį arklių. Naujastojas, pėsčias keliaujas ligonbutin, privalo per dieną praėti po 25 verstus ir kas-trečią dieną gali pasiilsėti. Visą kelią eina laisvas, ne etapų. Tik patarodama, kad naujastojas nori pabėgti, renkamoji komisija gali etapų siųsti jį. (Vydaus dal. min. paaišk. 31 liepos d. 1880 m. N 31).

Pingus pramitimui kelonėje naujastojas gauna siunčiams ligonbutin. (Vyd. dal. ministr. cirkul. 15 vasario d. 1881 m. 7 N). Jei nenori kelionėj budamas samdytis nakvynės (naktigulto), tai gali gauti ją miestuose ir miesteliuose policijos troboj. (Vyd. dal. ministr. cirk. 31 liepos d. 1880 m. N 31).

Naujastojas, nutartas ligonbutyje per netikusį karūmenėn, grįždamas namon gali pareikalauti iš vyresnybės kelionei tiek pinigų, kiek ir keliui ligonbutin. (Vyd. dal. ministr. cirk. 31 liepos d. 1880 m. N 31).

Kaip reikia skustis ant renkamosios komisijos nutarimų.

Ant pavieta renkamosios komisijos pasielgimo galima skustis žodžiu, da teberenkant naujastojus, arba raštu. (Karūm. par. įst. § 179.) Skustis gali pats naujastojas arba kuris-nors jo giminių, net be naujastojų įprašymo. (Sėn. paaišk. 7 gruodž. d. 1889 m. N 4660). Rašytas skundas galima paduoti ant vieno lapo keliems naujastojams. (Sėn. paaišk. 1 birž. d. 1889 m. N 4501). Skundžiantės galima reikalauti kvito, kad jo skundas priimtas. (Kar. pareigų įst.

§ 199); skundui esant peržiūrėtam aukštesnės vyresnybės, galima pareikalausti rašyte parašytos jos nuomonės sulik pavietinės komisijos nutarimo. (Sėn. paaišk. 9 gruodžio d. 1882 m. N 7120). Jei pats naujastojas apskundžia pavieto komisiją už tai, kad ji nepaskyrė lengvenybės, priderančios jam dėl šeimos padėjimo, tai ne tik jis pats, bet ir tie jo šeimos (namų) šanariai, kuriuos jis mitino savo darbu, gali reikalauti iš perkratinėjusios skundą viresnybės atsakymo, kuo pasibaigė skundas. (Sėn. paaišk. 23 liepos d. 1889 m. N 9146).

Skustis ant pavieto komisijos nutarimų reikia renkamajai gubernijos komisijai ir ne vėliau per *keturias nedėlias* pavieto komisijai nutarus; o skundas reikia paduoti pavieto komisijai, kuri pati išsiunčia jį aukščiau. Išsiuntus tokį skundą tikru laiku per pačią ir jam pasivėlinus už pačtos kaltybes, renkamoji komisija neturi valios atmesti jį dėl pasivėlinimo. (Sėn. paaišk. 26 sp. d. 1880 m. N 8330).

Pavieto komisija privalo septiniomis dienomis gavus skundą išsiųsti jį gubernijos komisijon, pridėjus drauge ir savo pasiteisinimą. (Kar. par. įst. § 206).

Skundos ant pavieto komisijos paduotos tiesiai gubernijos komisijon neturi nė kokios vertės, gubernijos komisija tada visai neskaito jo. Taigi skundas reikia duoti būtinai pavieto komisijon, ypačiai dėlto, kad maža laiko tam duota. Tik teip darant tegalima prižiūrėti savo reikalai abiejose komisijose.

Gubernijos komisija, sulaukus skundo, tyrinėja, ar naujastojas ištiesų netinka karūmenėn, ar pavieto komisija teisingai bus atspėjęs naujastoją metus nėsant jo metrių. Tiečiaus gubernijos komisija privalo šėip tyrinėti tik pavieto komisijos šanariams ne vienodai nusprendus. Naujastojas, padavęs skundą, nors būtų paimtas karūmenėn, nesiunčiamas tolyn, kadangi turi jį apžiūrėti gubernijos komisija, kuriai priklauso apskustoji pavieto komisija. (Kar. par. įst. § 208).

Pavieto komisijai vienu balsu nutarus, kad naujastojas tinka karūmenėn, teip-pat vienu balsu nusprendus jo metus; padavus vyresnybei skundą ne pačiam naujastojui, o kam kitam, — gubernijos komisija turi valią antrą kartą apžiūrėti naujastoją, bet gali ir visai nežiūrėti, pamačius, kad skundėjo parodytosios klautis menkos yra. Jei teip atsitikus gubernijos komisija nuspręstų ištirti naujastoją sveikatą arba jo metus, o tuotarpu rekrutai būtų siunčiami pulkuosen, tai ir jam reiktų drauge su jais keliauti, o apžiūrėtas būtų tik tos gubernijos komisijos, kurioj jo pulkas stovėtų.

Kam-nors skundžiantės gubernijos komisija duoda atsakymą dviem nedėliom peržiūrėjus skundą. (Kar. par. įst. 209 §).

Apsiskundus dėl kokio-nors naujastojų suraše klaidos, arba dėl naujastoją metų, iš pažiūros nuspręstų, gubernijos komisija galutinai sprendžia, jos nusprendimas nebegali būti apskustas aukštesnėjai vyresnybei. Bet jei skundas esti paduotas dėl nepaskyrimo lengvenybės, priderančios sulyk naujastoją šeimos padėjimo, dėl netikusio daktarų apžiūrėjimo, tai ir gubernijos komisijos nutarimas galima apskusti Pirmajam Sėnato Departementui. Tiečiaus toks skundas reikia siųsti per gubernijos komisiją ir ne vėliau kaip dviem mėnesiais nuo tos dienos, kuria tos komisijos nutarimas praneštas skundėjui. (Kar. par. įst. § 211).

Skundai Sėnatan gali būti parašyti ir nepaisant prisakytos formos. (Sėn. įsak. 12 kovo d. 1881 m.). Bet čia tegalima reikalauti to, kas buvo reikalaujame skunde, paduotame gubernijos komisijai.

Skyrių rodykla.

1. Kam reikia eiti į karūmenę	3
2. Traukimas kortelių (numerų) ir rinkimas	5
3. Kas netinka karūmenėn	6
4. Atidėjimas dėl nesubrendimo ir ligos	9
5. Lengvenybės dėl šeimos (namiegu) reikalų	10
6. Pirmosios eilės lengvenybė	11
7. Antrosios eilės lengvenybė	14
8. Trečiosios eilės lengvenybė	14
9. Kurie gali, o kurie negali padėti savo namams	16
10. Povaikiai (posuniai, podukros) ir įvaikiai (įsundai, įdukros)	19
11. Vienamečiai (tumečiai) broliai	21
12. Atėmimas (praradimas) lengvenybės	22
13. Pavdavimas	23
14. Paleidimas iš karūmenės dėl šeimos permainų	24
15. Lengvenybės tarnaujant karūmenėj dėl mokslo	26
16. Naujastųjų surašai	27
17. Stojimas rinkiman	29
18. Apskelbimas naujastųjų surašo	31
19. Traukimas numerų, daktarų apžiūrėjimas ir tikrasai rinkimo laikas	32
20. Siuntinėjimas į ligonbučius ir leidinėjimas namon	34
21. Kaip reikia skustis ant renkamosios komisijos nutarimų	35

P. Nėrio išleistos knygelės.

1. Naudingi skaitymai iš prigimtios mokslo su daugeliu paveikslėlių 30 kap.
2. Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais) 20 "
3. Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveikslėliais) 20 "
4. Pirmutinė pašalpa umai susirgus; teipogi gėralai alkoholiniai ir taboka 15 "
5. Kapai didžių kunigaikščių ir karalių Vilniuje 15 "
6. Garo mašinos ir gelžkeliai (su paveikslėliais) 10 "
7. Pamokinimas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones, pagedusių šunų aprietus 6 "
8. Džiova ir kaip nuo jos apsisaugoti 6 "
9. Patarmės moterims, kurios nori but sveikos 10 "
10. Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo anų atsiginti 10 "
11. Tris pamokslai apie gospadorystę dėl gospadorių sodiečių (antra laida) 15 "
12. Bulvių vaisinimas 15 "
13. Žaibas ir griaustinis (su 21 paveikslėliu) 20 "
14. Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėlių) 20 "
15. Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip annos pažinti 15 "
16. Epiktėto aforizmai su pridėjimu keleto skyrių iš jo „Pruntavimų“ 15 "
17. Trumpa geometrija 50 "
18. Ukiškos draugystės įvairiuose kraštuose 10 "
19. Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių 6 "
20. Kaip apsireiškia gyvastis žmogaus kune (su 35 paveiksl.) 15 "

1,-

355.21

Su - 15

21. Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.)	15	"
22. Avižų auginimas (su 8 paveiksl.)	10	"
23. Vienas iš mūsų tur apsivesti	10	"
24. Kai kurie amatai (su 43 paveiksl.)	20	"
25. Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šosiėjinių ir paprastų kelių (su 40 paveiksl.)	25	"
26. Gyvenimas šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.)	10	"
27. Gyvenimo džiaugsmas. Pagal Lebboką P. N. sutaisyta	30	"
28. Ka ir kaip nekurie amatninkai dirba	20	"
29. Trampa visuotina istorija. I. dalis. Senovės istorija.	20	"
30. Savišelpyste	40	"
31. Sofoklis Antigona (tragedija). Vertė J. Š.	20	"
32. Pirma pagelba nelaiminguose atsitikimuose	40	"
33. Kas ir kiek žemės gali pirktis Lietuvoj	10	"
34. Miškų, laukų, sodų, daržų eibės ir bausmės už jas	10	"
35. Džiova ir kova su ja	30	"
36. Dykaviečių apmedžiavimas	30	"
37. Išdirbimas pinamųjų daiktų	30	"
38. Paprasti rakandai ir išdarbiai iš šakų (su 74 piešiniais)	25	"
39. Apie blogąją ligą arba syfilį	15	"
40. Dvi Tvėno ir Brēt-Garto apysakos	10	"
41. Boreikis-Kodkevyčius, garsus Lietuvos etmonas (apysaka)	10	"
42. Kam, kada ir kaip reikia atbūti karumenė	15	"

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Fabrikstrasse 27.

Germany.

Pasvallo rajono M. Katiliškio VB

000014164